

Johnny Farský

Ivana Jandová / krajská komunita Sao Paulo, Brazílie

Dostalo se mi vzácné příležitosti seznámit se s Johnym Farským, výraznou osobností našeho krajského života v Brazílii. Tady je jeho příběh, o který bych se s vámi chtěla podělit...

Rodina Feuersteinových a Johnyho dětství

Johnny Farský se narodil do rodiny doktora Ludvíka Feuersteina, který pocházel z Kosovy Hory (okres Příbram). Před druhou světovou válkou právě zde žila jedna z nejvýznamnějších židovských komunit. Otec vystudoval lékařskou fakultu v Praze a stal se jedním z nejznámějších pražských zubařských chirurgů. Maminka Vlasta Picková Feuerstein, pocházející z židovské rodiny se sídlem ve Staré Pace, se stala zubařkou, což na tehdejší dobu nebylo obvyklé. Nebylo zvykem, aby žena pracovala mimo dům, a Vlasta Picková Feuerstein měla dokonce svou soukromou ordinaci. V roce 1919 se pak narodil Johnny a o dva roky později jeho sestra Eva. Studovali v českých i německých školách. Že byli židovského původu pochopitelně věděli, ale mezi ortodoxní vyznavače se neřadili. Jako děti často cestovaly, měly soukromé hodiny angličtiny, francouzštiny a španělštiny, v létě Johnny hrával tenis, v zimě rodina jezdila na lyže. Eva snila o tom, že pojedje studovat do Paříže návrhářství. Nic nenasvědčovalo tomu, že by snad budoucnost neměla být idylická, nebo alespoň poklidná a mírumilovná...

Když se vrátíte do vašeho dětství, kde vám bylo dobře? Co je to, co vám z vašeho dětství chybí tady v Brazílii? Co tu prostě není?

Praha. Mně schází nejvíc Praha. Já jsem tam tak rád hrával tenis a moc rád jsem chodil přes Karlův most. Prostě mi moc chybí to prostředí tam, ten život tam. Od roku 1991 jsem tam byl desetkrát a mám pocit, že se Praha vůbec nezměnila, pořád pro mě má to stejný kouzlo. A co mi hodně chybí, je jitrnice. Tu bych si dal. Hned. Vždycky, když

Rodinná dovolená: maminka, otec, Johnny, sestra Eva, Arendsee 1929

Společné foto svědků ze svatby kamaráda (Johnny uprostřed v černé košili), 1946

jsem v Praze, tak bydlím v hotelu na Starém Městě, dojdou si na Můstek, a tam mají takovej velkej bar, kde mají prejt. Vždycky si na něj dojdou.

Prošel jste úžasným jazykovým vzděláním, mluvíte plynule německy, anglicky, španělsky, francouzsky, portugalsky a krásně česky. Který jazyk dovede nejlépe postihnout vaše pocity?

Čeština. Já jsem chodil do školy do Panské, ono už to teď neexistuje, ale to byl ústav pro učitele. Nicméně učitele, jako jste vy, ty jsem neměl rád, to ne. To byl pro mě cizí živel. (smích) Co se týče těch jazyků, já mluvím stejně dobře, nebo špatně, to neumím posoudit, česky, německy a anglicky. Latinský jazyky už jsou trochu těžší, nejtěžší byla asi francouzština, tu necítím, domluví se, ale necítím ten jazyk.

Hitler ve své knize *Mein Kampf* nadřadil německou rasu, měla by vládnout jiným a také by jí měl patřit větší životní prostor. Kam ale jít? Šlo to pouze na východ, ale tam už byli Slované, méněcenná rasa. Z nich se podle knihy měli stát otroci, inteligence měla být eliminována. Zato Židé a cikáni

měli být přímo zlikvidováni. Toto se ustanovilo při konferenci ve Wannsee v roce 1942. Jediným bodem konference pak bylo tzv. konečné řešení židovské otázky.

Víte, Němci chtěli udržet svý germánství a říkali, že my máme špatnou krev, židovská krev byla špatná. Proto to všechno začalo. Tohle byl začátek a všechno ostatní byly jen důsledky téhle základní myšlenky: že židovská krev kazí tu germánskou.

Události pak nabraly rychlý spád. Židům byl zabaven majetek, jejich obchody, živnosti a firmy byly zkonfiskovány, ordinace zavírány, Židé byli eliminováni z veřejného života. Během Křišťálové noci byly zapalovány synagogy a začalo systematické vyvražďování Židů. V Německu začaly první transporty do koncentračních táborů. Tehdy už propukla panika i v Československu. Pokoušel jsem se přesvědčit svého otce, abychom emigrovali. Otec ale tehdy řekl, že má doporučení od Františka Josefa a vyznamenání Železného kříže a že prý co by se nám mohlo tak stát... Jenže stalo: v pět hodin ráno, 15. 3. 1939, nám zazvonil telefon: „Němci jsou na hranicích Československa, spalte všechno, co by mohlo

být nebezpečné!“ oznamoval nám tehdy rodinný přítel.

Brzy po tom ale stejně přišlo nové nařízení, Židům bylo naříděno opustit své domy, nemohli jezdit tramvají ani vlakem, nesmělo se vycházet v noci ven, jít do kina nebo divadla. Přišlo také nařízení o povinném označení oděvu Davidovou hvězdou. Před okupací žilo v Československu na 58 000 Židů, po válce se jich vrátilo sotva 5 000.

Utéct už se nedalo. Všechny hranice byly hlídány vojáky. Schovat se a přečkat válku? Nacistická nenávist vůči Židům promořila i některé Čechy a pak – všichni se báli. Ukrýt Žida znamenalo jistou smrt nejen pro toho, kdo úkryt zajistil, ale i pro celou jeho rodinu.

Místo studia v Paříži Terezín

Do Terezína jsem byl transportován v roce 1942 společně s mým otcem a matkou, moje sestra a její manžel tam dorazili dva týdny před námi.

Skoro by se dalo říct, že Terezín fungoval jako starořecký městský stát, který byl řízen „radou starších“, složenou z Židů samotných. Dokonce uvnitř ghetta existoval i jakýsi „hlídač“, který měl největší přehled o dodávkách jídla a také o transportech. Být „hlídač“ znamenalo i jisté výsady, to ovšem platilo jen do té doby, než došlo mezi Židy ve varšavském ghettu k povstání. Židům bylo milejší zemřít v boji, v odporu, nežli zemřít v nesvobodě nebo plynu. Od té doby Němci rozhodli, že funkce „hlídače“ zanikne i v Terezíně a na funkci hlídače byl dosazen někdo z jednotek SS. Ta od té doby kontrolovala všechno.

Jídla bylo v Terezíně málo. Bylo jasné, že starší občané za těchto podmínek nepřežijí dlouho. Jedly se i slupky od brambor, kolikrát to zachránilo život. Je třeba říci, že v době, kdy jsme byli v Terezíně, jsme neměli nejmenší ponětí o tom, že existují vyhlazovací koncentrační tábory. Neměli jsme ani ponětí, že existuje něco jako plynová komora. Pokud někoho někam vezli, mysleli jsme si, že ho vezou někam, kde bude budovat nový tábor.

Zažil jste něco horšího než holokaust? Vy jediný totiž můžete skutečně objektivně posoudit, zda jste ve svém životě prošel něčím ještě hroznějším... Ne. Nejhorší byl holokaust. Samozřejmě. A to zdaleka. Ten nejhorší moment mého života si pamatuju dodnes. Jak jsem zmínil, my jsme nevěděli, že existují vyhlazovací tábory, my jsme mysleli, že prostě jen jedeme na jiné místo. Ale když jsem přijel do Osvětimi, to bylo v roce 1944, vnitřní život tohoto tábora tam vedli Poláci. Tak jeden Polák, když mě tetoval, mi říkal: „Nic si z toho nedělej. My tetujeme ty lidi, co

jsou určeny pro komory. Do plynu.“ A to byl ten nejhorší moment mého života. Nejhorší. Já jsem skutečně nic horšího, než byl holokaust, nezažil. To se stávalo ve čtyři hodiny ráno a dali vám takovou černou břečku jako kafe. Celej den jste pracovali. Pak si chcete jen lehnout, ale je vám zima a nemáte se ani čím přikrejt, máte hlad. Kdo ztratil vůli žít a přestal bojovat, tak byl za tejdén pryč...

Osvětim měla tři hlavní části, jedna část tábora byla pro politické vězně, druhá část, Birkenau, mohla pojmut až 100 000 vězňů. Plynové komory v Birkenau měly kapacitu zlikvidovat až 6 000 lidí za den. Třetí část, Monowitz, zase produkovala plyn pro ostatní tábory.

Vedení uvnitř tábora Osvětim měli na starosti sami vězni, povětšinou Poláci. Takže to byli židovští Poláci, kteří kontrolovali a obsluhovali plynové komory, byli to sami Židé, kteří uklízeli mrtvoly ostatních Židů. A to všechno za dozoru německých SS, kteří na tyhle Poláky mířili kulometry nebo hrozili bojovými psy.

Osvětim? Děti a starší rovnou do plynu

My jsme v Osvětimi dokonce prošli i jistou selekcí. Muži a ženy zvlášť, silní jedinci do vnitřku tábora. Děti a starší rovnou do plynu. Tahle selekce byla dost ojedinělá, protože například v roce 1944 přijela spousta transportů z Maďarska a do plynu šli rovnou všichni, bez jakékoli selekce. Já si myslím, že to záleželo na tom, kolik plynu zrovna bylo dostupného k použití.

Jak vypadal tábor? To byla jen udusaná hlína, bahno, obehnané ostnatým elektrickým drátem a vysokými strážními věžemi. Uprostřed tábora byla velká dlouhá silnice, lemovaná bloky, které dříve sloužily jako stáje, uprostřed byl obrovský komín. Nebylo tam ani trochu zeleně, žádný strom. Neslyšeli jste tam zazpívat jediného ptáčka. Cítili jste jen ten všudypřítomný smrad ze spálených těl.

Někteří lidé, kteří byli v Terezíně nebo Osvětimi či v jiném koncentračním táboře, se tam po válce vrátili, aby se tam znovu podívali...

(Johnny si klepe na čelo.) Co bych tam dělal? Proč bych tam jezdil? Za prvé, už to není Osvětim. To vůbec není Osvětim, to, co je tam teď. Oni tam udělali nějaký park, všude jsou květiny, stromy. Tam nebylo nic. Nic! Tam byla ušlapaná zem a ta garáž, kde jsme spali. A oni tam teď nasázeli kytky, aby to jako „zlehčili“. To ale už není to samé místo. To není Osvětim. Nevím, proč bych tam měl jezdit. Ani do Terezína. Už jsem tam byl. Už stačilo. Kam já se vracím, to je Buenos

Johnny Farský na Baleárských ostrovech

Aires, to je New York, to je San Francisco. Tam se vracím. Tam mi bylo dobře.

6. června 1944 jsme se dozvěděli o invazi na Německem okupovaná území, den D, bitva o Normandii. Přijedou dřív, než skončíme v plynu? Shodou okolností jsme dostali zprávu, že v Německu chybí dělníci, a tak se v našem táboře udělala jistá selekce: tisíc silných mužů mezi 18 a 35 lety bylo vybráno na práci. Asi není možné si představit štěstí těch, kteří byli vybráni, a zoufalství těch, co vybráni nebyli. Ti totiž věděli, že je čeká jistá smrt. Až do posledního momentu jsme si ale nebyli jisti, zda tato selekce není jen další pastí a součástí nějaké hry ze strany dozorců. Zda nakonec stejně neskončíme v plynu. Později jsem se dozvěděl, od mé sestry, když jsme se po válce znovu setkali, že stejnou selekcí prošly i ženy. Tisíc z nich bylo vybráno na práci, opět pouze ženy mezi 18 a 35 lety. Logicky tedy v táboře zůstaly malé děti nebo matky těchto žen. Některé ženy, ač byly vybrány, raději zůstaly, aby zemřely společně se svými bližními. Kam jedeme, jsme nevěděli. Všechno lepší než Osvětim. Vlak zastavil ve Schwarzheide.

Jaké další vzpomínky mám na jakýkoli koncentrační tábor? Hlad! Neskutečný a všudypřítomný hlad. V noci jsme snívali o jídle. Pořád jsme o něm i mluvili. Pracovali jsme vždy pod širým nebem, pod přímým sluncem, za deště, bouřky, za sněhu. Nejhorší byl říjen a listopad, to vždy přišlo. Bývali jsme úplně mokří, a takto jsme také chodili spát. V mokřích hadrech jsme i vstávali, třeba i celé týdny jsme neměli suché oblečení. V zimě jsme měli zase úplně zmrzlé ruce. Doslova. Abych nezapomněl jednu libůstku. Příslušníci jednotek SS nám s oblibou skákali po břiše, když jsme špatně pracovali. To je bavilo. Pořád si neumím vysvětlit, jak jsem to mohl přežít.